

Geschiedeniswerkplaats 2e editie 3 havo

Hoofdstuk 2 Tussen de oorlogen

Introductie-opdrachten

- 1 Voorkennis**
 - a 1B, 2C, 3A, 4E, 5D
 - b 1, 3, 4, 5

- 2 Oriëntatie op de tijd**
 - a interbellum
 - b ouder dan 80 jaar (in 2015)

- 3 Oriëntatie op het gebied**
 - a *Bijvoorbeeld:* Europese landen bestuurden grote gebieden buiten Europa.
 - b De VS en Japan (*bijvoorbeeld*) die ook geïndustrialiseerd waren.

- 4 De Rijksdagbrand**
 - a Hij wilde het Duitse volk waarschuwen voor Hitler.
 - b *Bijvoorbeeld:* Hitler schafte democratische vrijheden af, maakte zijn tegenstanders monddood en maakte van Duitsland een dictatuur.

- 5 Toen en nu**
 - 1 Duitsland is tegenwoordig weer een parlementaire democratie.
 - 2 Het parlement heet nu de Bondsdag.
 - 3 Het vergadert in het gerenoveerde Rijksdaggebouw.

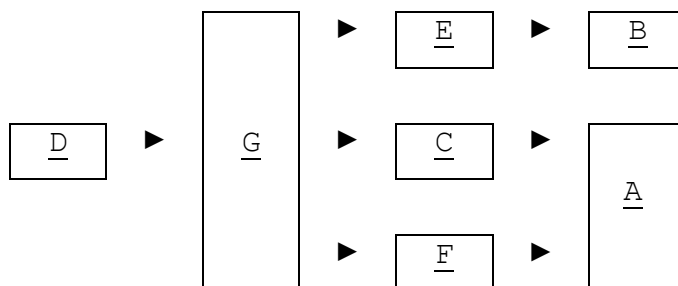
- 6 Online**
Bekijk Theorie en bronnen

2.1 Welvaart en crisis in de Verenigde Staten

- 1 Voorkennis**
 - a 1 juist
2 onjuist
3 juist
 - b kapitalisme
 - c (In 2015:) Obama van de Democratische Partij

2 Welvaart en amusement

a

- b *Bijvoorbeeld:* door te kopen op krediet (geld te lenen)
- c een samenleving waarin veel consumptiegoederen worden gekocht

- d** *Bijvoorbeeld:* De jaren 1920 werden 'roerig' doordat zuinigheid toen plaats maakte voor een drang tot consumeren.
- 3** **Van crisis tot depressie**
1 Feit A is een indirecte oorzaak van feit F.
2 Feit B is een directe oorzaak van feit E.
3 Feit C is een gevolg op langere termijn van feit E.
4 Feit F is een gevolg op korte termijn van feit D.
- 4** **Toekomstbeeld**
a *Bijvoorbeeld:* De VS waren in de 1929 het rijkste land ter wereld.
b *Bijvoorbeeld:* Eind 1929 ging het mis. Er volgde een jarenlange recessie met grote armoede en miljoenen werklozen.
- 5** **Hoover en Roosevelt**
a Hij vond dat de overheid moest wachten tot de economie zich vanzelf herstelde.
b 1 juist
2 onjuist
3 onjuist
4 onjuist
c De overheid greep in in de economie met subsidies en sociale wetten en bestreed de werkloosheid met grote openbare werken. Er kwam streng toezicht op de banken en in de industrie werden lonen en arbeidstijden verbeterd.
d *Bijvoorbeeld:* De crisis verminderde.
- 6** **Een Amerikaanse prent**
a *Bijvoorbeeld:* De opvolging van Hoover door Roosevelt in 1933.
b *Bijvoorbeeld:* Hoover heeft de economie van de VS kapot gemaakt. Roosevelt staat klaar om hem te repareren.
- 7** **T-Ford**
a *Bijvoorbeeld:* De bron is bruikbaar, want hij gaat over hoe auto's snel in grote aantallen konden worden gemaakt.
b *Bijvoorbeeld:* Voor: De bron is van Ford, die begon de lopende band. Tegen: Memoires worden achteraf geschreven en daarin kunnen dingen worden overdreven.
- 8** **Voor en na 1929**
a *Bijvoorbeeld:* Ja, want hierop vermaken jong en oud zich in de nieuwe mode met dansen.
b *Bijvoorbeeld:* Voor een deel. Ik denk dat zo'n rij met mensen wel vaak voorkwam, maar niet het vrolijke gezin in de auto.
- 9** **Online**
Bekijk Theorie en bronnen
Maak de oefentoets

2.2 Fascisme en communisme

1 Voorkennis

- a de oudheid
- b *Bijvoorbeeld:* communisme, eenpartijstaat

2 Fascisten

- a *Bijvoorbeeld:* Er was te weinig gebiedsuitbreiding. Velen konden hun draai niet vinden in de maatschappij. Er was chaos met werkloosheid en stakingen.
- b *Bijvoorbeeld:* van een Romeins symbool voor staatsmacht: de *fasces*, een bundel roeden samengebonden rond een bijl
- c Fascisme was antidemocratisch, totalitair, gewelddadig en extreem nationalistisch.
- d *Bijvoorbeeld:* Fascisten hielden een 'mars op Rome'. Mussolini dreigde de macht met geweld te grijpen als de regering niet aftrad. De koning benoemde toen Mussolini tot premier.
- e *Bijvoorbeeld:* In een totalitaire staat wil de overheid leven én denken van mensen beheersen. Dat lukt beter door indoctrinatie (systematisch ideeën opdringen).
- f *Bijvoorbeeld:* 10 Het idee van de grootheid van Mussolini werd met de grote M opgedrongen.

3 Kenmerken van fascisme

- a *Bijvoorbeeld:* Fascisme is gewelddadig, want de jongeren hebben een uniform en geweren.
- b Fascisme is totalitair en nationalistisch.
- c

Bron 4 Uit 'De fascistische leer' (Mussolini, 1932)

De staat leert mensen hun maatschappelijke plicht, maakt hen bewust van hun missie, roept ze op tot eenheid, brengt hun belangen bijeen, draagt prestaties op het gebied van wetenschap en kunst over naar volgende generaties, ontwikkelt de mens van het primitieve niveau van de stam naar de hoogste expressie van macht: het imperium. De staat geeft aan volgende generaties de namen door van leiders die het grondgebied vergrootten en van genieën die aan de glorie van de natie hebben bijgedragen.

Naar: www. histotheek.nl (1 april 2014).

4 De rol van de koning

Bijvoorbeeld: Ik vind het niet onverstandig want de fascisten hadden veel aanhangers en de koning wilde zo een burgeroorlog voorkomen.

5 Sovjet-Unie

- a A, D
- b *Bijvoorbeeld:* Kleine boerderijen leverden te weinig voor de groeiende bevolking in de stad. Grote agrarische bedrijven moesten met moderne werktuigen meer voedsel produceren.
- c arbeiders (hamer) en boeren (sikkel)

6 Stalinisme

- a extreme onderdrukking en extreme verering van één leider die alle macht heeft
- b Hij leidde het Rode Leger en bestreed de witten.
- c *Bijvoorbeeld:* Trotski was zijn grootste rivaal. Stalin wilde zelf alle macht.
- d *Bijvoorbeeld:* 11 Het schilderij past bij de verering. Met de dam en de tevreden burgers geeft het een positief beeld van Stalin.

7 Een Sovjetprent

- a** *Bijvoorbeeld:* Er is te zien dat een arbeider hoge heren wegjaagt.
- b** *Bijvoorbeeld:* De wereldrevolutie gaat komen. Arbeiders zullen overal de macht overnemen.
- c** *Bijvoorbeeld:* De tekenaar was een communist in Rusland in 1920 die met het affiche propaganda wilde (of moest) maken voor het communisme.
- 8** **Leven onder Stalin**
- a** *Bijvoorbeeld:* Ik denk dat de tekst betrouwbaar is, want die is van een ooggetuige die dit later verteld.
- b** De foto is betrouwbaar over het gehoorzame gedrag van deze boeren, maar is niet betrouwbaar over het denken van de mensen. Het lijkt op communistische propaganda. Mogelijk moesten deze boeren zo op de foto.
- 9** **Online**
Bekijk Theorie en bronnen
Maak de oefentoets

2.3 **Duitsland van democratie naar dictatuur**

- 1** **Voorkennis**
- a** de middeleeuwen
- b** de Frans-Duitse oorlog
- c** *Bijvoorbeeld:* Duitsland verloor de oorlog en werd gestraft.
- 2** **De republiek van Weimar**
- a** B, D, E
- b** *Bijvoorbeeld:* Duitsland werd een republiek met een democratische grondwet. De politieke elite bleef tegen democratie.
- c** *Bijvoorbeeld:* Duitsland was niet verslagen door de geallieerden, maar verraden door de eigen democraten. Hierdoor waren veel Duitsers tegen de democratie.
- d** D, E, A, B, F, C
- 3** **Geldproblemen**
- a** 1923
- b**
- Bron 7 Tekst van Albert Speer (1970)**
Over een fietstocht door het Zwarte Woud schreef ik medio september: 'Erg goedkoop hier! Overnachtingen 400.000 mark en avondmaal 1.800.000 mark. Melk per halve liter 250.000 mark.' Zes weken later, kort voor het einde van de inflatie, kostte een middagmaal in een restaurant tien tot twintig miljard. Door deze financiële ramp werd mijn familie genoodzaakt het handelshuis en de fabriek van mijn overleden grootvader aan een concern te verkopen. Voor een fractie van de waarde, maar wel tegen dollars.
Uit: J. Knigge, Historisch perspectief, Groningen 1984.
- c** *Bijvoorbeeld:* Door de enorme inflatie kon je beter snel je geld uitgeven, want de prijzen gingen snel omhoog.
- 4** **Opnieuw crisis**
- a** *Bijvoorbeeld:* failliete bedrijven en werkloosheid
- b** Amerikanen eisten hun leningen op.

- c** communisten en nationaalsocialisten
d A, B, D, F, H

5 Hitler

- a** Beide waren antidemocratisch, nationalistisch, gewelddadig en totalitair. Nazi's waren racistisch, fascistten niet.
b *Bijvoorbeeld:* Hitler beloofde het 'dictaat van Versailles' uit te wissen en Duitsland weer machtig te maken, met werk en welvaart.
c *Bijvoorbeeld:* De NSDAP werd de grootste partij. In januari 1933 steunden de conservatieven zijn benoeming tot rijkskanselier.
d *Bijvoorbeeld:* Door intimidatie zorgde hij ervoor dat de Rijksdag een machtigingswet aannam (maart 1933).

6 De totalitaire staat

- a** Hij begon een herbewapeningsprogramma, breidde het leger uit en voerde de dienstplicht weer in.
b Hitler werd populair, ook bij Duitsers de eerst niets in hem zagen.
c A, C, E, F, G
d *Bijvoorbeeld:* Hitler gebruikte ze om controle te krijgen over het denken van jongeren. Bij de Hitlerjugend leerden de jongens de Führer blindelings te gehoorzamen. Bij de Bund Deutscher Mädel leerden meisjes dat ze kinderen moesten baren.
e B, C, E, F

7 Hitlers beloftes

- a** *Bijvoorbeeld:* Duitsers werden in 1932 gewaarschuwd dat Hitler onbetrouwbaar was.
b *Bijvoorbeeld:* Nee. Hij zorgde voor werk.

8 Zetels in de Rijksdag

- 1 juist
2 onjuist
3 juist
4 juist
5 juist
6 juist
7 onjuist

9 Uitgaven en schulden

- A, B, C, E, H

10 Ideologie

a/b

Bron 12 Uit 'Mein Kampf' (1924)

De volksstaat kan de politieke opvoeding van het meisje volgens soortgelijke beginselen leiden als die van de jongen. Ook daar moet men de voornaamste nadruk leggen op de lichamelijke vorming, pas daarna op de ontwikkeling van de eigenschappen van de ziel, en pas in de laatste plaats op die van de geest. *De opvoeding van de vrouw moet er absoluut op zijn gericht, om het meisje tot toekomstige moeder op te voeden.* Pas in de tweede plaats dient de volksstaat zich bezig te houden

met karaktervorming, maar dat dan ook weer met alle ten dienste staande middelen.
Van: *archive.org* (31 maart 2014).

- 11 Online**
Bekijk Theorie en bronnen
Maak de oefentoets

2.4 Nederland tijdens het interbellum

1 Voorkennis

- a** 1 onjuist
2 juist
3 juist
4 onjuist
- b** De ARP tot de confessionelen en de SDAP tot de socialisten.

2 Groeiende welvaart

- a** In de buurlanden was (door de verwoestingen) veel vraag naar Nederlandse producten.
b Ja, Nederlanders kochten massaal nieuwe apparaten.
c *Bijvoorbeeld:* In beide landen groeide de welvaart hard, maar in de VS waren de mensen rijker.

3 Vier zuilen

- a** verdeling van het volk in levensbeschouwelijke groepen met eigen organisaties
b kranten, vakbonden, scholen, ziekenfondsen, en sportclubs
c

<u>socialisten</u>	<u>D, I, J</u>	
<u>liberalen</u>	<u>C, F, K</u>	<u>24</u>
<u>katholieken</u>	<u>E, H</u>	<u>23</u>
<u>protestanten</u>	<u>A, B, G</u>	<u>25</u>

4 Colijn en de crisis

- a** 1 juist
2 onjuist
3 onjuist
4 juist
- b** *Bijvoorbeeld:* Nee, Colijn bezuinigde, terwijl Roosevelt meer geld uitgaf.

5 Confessionele macht

- a** 1925: 54 1929: 53 1933: 52 1937: 56
b SDAP
c *Bijvoorbeeld:* De kiezers stemden telkens op een partij van hun zuil.

6 De stuurman

- a** *Bijvoorbeeld:* De aanpassing van de uitgaven aan de verminderde inkomsten.
b *Bijvoorbeeld:* Ze vonden ook dat Colijn als een stuurman het schip van staat veilig door de storm loodste. De ARP won stemmen bij de verkiezingen.

7 Totalitaire partijen

- a** *Bijvoorbeeld:* De NSB haalde niet meer dan 4 procent van de stemmen in 1937 en de CPN niet meer dan 4 procent in 1933.
- b** Stem NSB als je wilt dat je zoon niet werkloos wordt.
- c** *Bijvoorbeeld:* Er was in Nederland geen woede over de afloop van de Eerste Wereldoorlog. De verzuiling gaf een veilig gevoel. Colijn gaf de Nederlanders het idee dat er al een sterke man aan het roer stond.

8 De Uiver

- a** *Bijvoorbeeld:* Hoe verliep de vliegreis van de Uiver?
- b** *Bijvoorbeeld:* Waardoor waren Nederlanders zo enthousiast over de Uiver?

9 Namen

- a** Mussert, Hitler en Mussolini
- b** *Bijvoorbeeld:* NSB'ers zagen die drie in 1941 als goede mannen. Nu zien veel mensen hen als slechte mannen.

10 Online

Bekijk Theorie en bronnen
Maak de oefentoets

2.5 Het Midden-Oosten tussen Oost en West**1 Voorkennis**

- a** *Bijvoorbeeld:* Egypte, Irak, Israël, Syrië
- b** *Bijvoorbeeld:* het rijk van Alexander de Grote en het Ottomaanse rijk

2 Europese belangstelling

- a** F, E, C, D, A, B
- b** *Bijvoorbeeld:* Het gebied ligt ten oosten van Europa, tussen Europa en de Europese kolonies in Azië.
- c**

Onder Brits gezag in 1930

Onder Frans gezag in 1930

3 Modernisering

1B, 2B, 3I, 4T, 5I, 6I

4 Faisal en Lawrence**a** *Bijvoorbeeld:* Lawrence droeg een Arabische hoofddoek.**b** *Bijvoorbeeld:* Ze hielpen niet bij de stichting van een groot Arabisch rijk.**5 Palestina****a** *Bijvoorbeeld:* Ze vonden dat de Palestijnen niet zelf konden zorgen voor een goed bestuur.**b** de vestiging van een nationaal tehuis voor het joodse volk**c** *Bijvoorbeeld:* Ze beheersten daarmee het gebied rondom het Suezkanaal (dat belangrijk was voor het contact met de Britse kolonies in Azië).**6 Secularisatie****a** *Bijvoorbeeld:* In beide landen dringen de nieuwe machthebbers de invloed van de islam terug.**b** *Bijvoorbeeld:* De islam bleef de belangrijkste godsdienst.**c** *Bijvoorbeeld:* De invloed van de geestelijken was in Turkije minder dan in Iran.**7 Online**

Bekijk Theorie en bronnen

Maak de oefentoets

2.6 De wereld van Charlie Chaplin**1 Voorkennis***Bijvoorbeeld:* Modern times. Ik vond het fragment over de lopende band erg leuk en ook heel knap gespeeld.**2 De zwerfer****a** A: 1936

B: 1940

C: 1900

D: 1910

E: 1918

b *Bijvoorbeeld:* Hij had een armoedige en ellendige jeugd, maar door zijn talenten te gebruiken, werd hij rijk en wereldberoemd.**3 Jaloers op Chaplin***Bijvoorbeeld:* De Franse tekenaar maakte de prent in Frankrijk in oktober 1918 tijdens de oorlog tegen Duitsland. Daardoor is de prent negatief over de keizer.**4 Chaplin en Hitler****a** *Bijvoorbeeld:* Uiterlijk leken ze op elkaar.**b** Mussolini (Napaloni in de film).**c** *Bijvoorbeeld:* De VS en Groot-Brittannië dreigden de film te verbieden omdat een verslechtering van de relatie met Duitsland vreesden.

d Toen was de Tweede Wereldoorlog begonnen.

- e**
1 MT
2 MT
3 GD

5 'City Lights'

a *Bijvoorbeeld:* het pak van de zwerver met de hoed en het gestreepte gevangenispak
b

Bron 22 Over Chaplins film 'City Lights' (1931)

Hoewel de geluidfilm al drie jaar bestond was 'City Lights' opnieuw een stomme film. Chaplin speelt een dakloze zwerver. Op straat ontmoet hij een arme, blinde bloemenverkoopster en wordt onmiddellijk verliefd op haar. Zij ziet hem aan voor een miljonair. Omdat hij haar niet wil teleurstellen, houdt hij de schijn op. Ondertussen redt hij een dronken miljonair die zelfmoord wilde plegen. De dankbare miljonair betaalt hem duizenden dollars waarmee de vagebond de oogoperatie van het blinde meisje wil betalen. Alles loopt echter mis: wanneer de miljonair nuchter wordt, ziet hij hem aan voor een dief. De vagebond weet het meisje toch nog het geld te geven vlak voordat hij gearresteerd wordt en voor een aantal maanden de gevangenis in moet. De bloemenverkoopster kan inmiddels opnieuw zien. Elke keer als een miljonair haar winkel binnenstapt, vraagt ze zich af of hij de gulle man is die haar hielp. Als de vagebond weer vrij is en haar ziet, laat hij zijn bloemen vallen. De vrouw raapt deze voor hem op en wanneer ze zijn hand aanraakt, realiseert ze zich wie hij is.
Naar: nl.wikipedia.org (12 april 2014).

c *Bijvoorbeeld:* Ja, want de onderstreepte onderdelen komen in veel films van Chaplin voor.

6 **Online**

Bekijk Theorie en bronnen
Maak de oefentoets

VERWERKEN Vergelijken in de tijd

1 **Wonen in de stad**

a A, C, B, D, E

- b**
A: tijd van steden en staten
B: tijd van burgers en stoommachines
C: tijd van regenten en vorsten
D: tijd van burgers en stoommachines
E: tijd van de wereldoorlogen

2 **Het witte dorp**

- a** Het snel groeiende bedrijf had aantrekkelijke huizen nodig om arbeiders en vaklieden te werven en te houden.
b *Bijvoorbeeld:* Het bedrijf bood zijn arbeiders niet alleen werk, maar ook goede leefomstandigheden.

3 De woningwet van 1901

Bijvoorbeeld: Ik denk dat ze het een goede wet vonden want ze wilden niet dat hun arbeiders slechte woningen hadden.

4 Online

Maak de webquest

- 7 snelle industrialisatie *fascisme / stalinisme*
8 totalitair *fascisme / stalinisme*
9 vervolging partijleden *fascisme / stalinisme*

3 Duitsland van democratie naar dictatuur

a A, E, D, C, F, B

- b** 1 onjuist
2 juist

c

R N A T S B R G R O E F E S G L E Q R
N A T I O N A A L S O C I A L I S M E
S Z D O L K S T O O T L E G E N D E C
B I L O E I S N R A S E J K T K A M H
Z T N B T R E R O B I N G I A S N X T
Y H A M W I N F L A T I E E N E T V I
B E E L D E L S T O R N S C D O T S S
S D E V E R E I N I T E I T O S P Y M
M W C O N C E N T R A T I E K A M P I
W N H Y P E R I N F L A T I E A X O

4 Nederland tijdens het interbellum

- a** 1 regeringsleider (premier): minister-president
2 geld dat een werkloze krijgt: uitkering
3 manier om zwart werken door werklozen te voorkomen: stempelen
4 meerderheid van meer dan 50 procent: absolute meerderheid
5 Nederlandse nazipartij: NSB
6 overheidsuitgaven verminderen als inkomsten verminderen: aanpassingspolitiek.
7 verdeling in levensbeschouwelijke groepen: verzuiling
- b** 1 Feit A is een oorzaak /gevolg van C.
2 Feit D is een oorzaak /gevolg van E.
3 Feit A is een oorzaak /gevolg van B.
4 Feit F is een oorzaak /gevolg van D.

5 Het Midden-Oosten tussen Oost en West

- 1 Na 1918 kwamen de Arabische delen van het Ottomaanse rijk onder Frans en Brits bestuur.
2 Saudi-Arabië werd onafhankelijk.
3 Turkije werd vanaf 1923 onder Atatürk een meer wereldlijk, dus seculier land.
4 Hij schafte de islamitische wetgeving, sharia, af.
5 In Iran voerde sjah Reza ook zo'n politiek, maar orthodoxe moslims kwamen in verzet.
6 In Iran behielden de Britten de olievelden.
7 Na de Eerste Wereldoorlog veranderde dus veel in het Midden-Oosten

6 De wereld van Charlie Chaplin

- 1 onjuist
2 juist
3 juist
4 onjuist

7 Informatie uit een tekstbron

- 1 onjuist
2 juist
3 juist
4 onjuist

- 8** **Informatie uit een beeldbron**
A
- 9** **Betrouwbaarheid**
A, C
- 10** **Online**
Oefen je kennis van het hoofdstuk met de generator